

საჰაერო თავდაცვის აქტუალობა და ორგანიზების საფუძვლები

თადარიგის ბრიგადის გენერალი ამირან სალუქვაძე¹

<https://doi.org/10.61446/mp.4.2025.10041>

აბსტრაქტი:

წინამდებარე სტატიაში განხილული იქნება საჰაერო თავდაცვის დაგეგმვის პროცესი, მისი ეტაპები, დაგეგმვის ჯგუფის შემადგენლობა, პრინციპები, ღონისძიებები და საჰაერო თავდაცვის გეგმის მოკლე შინაარსი.

„სწორად დაგეგმილი და განხორციელებული საჰაერო თავდაცვის ოპერაციები წარმოადგენს ცეცხლის და თავდაცვის სისტემის მნიშვნელოვან ელემენტს რომელიც საშუალებას აძლევს სარდლობას გაერთიანებული ძალისხმევით მიაღწიოს დასახულ მიზნებს.“²

„როგორც სხვა საჰაერო ოპერაციები, საჰაერო თავდაცვა ძირითადად დაფუძნებულია ზემოქმედებაზე. ეს ნიშნავს რომ საჰაერო თავდაცვის ოპერაციები იგეგმება მუშავდება და სრულდება ისე, რომ ზემოქმედება მოახდინოს სისტემის მოქმედებაზე ან შეცვალოს ის დასახული შედეგების მისაღწევად. ეფექტური საჰაერო თავდაცვის ოპერაციები უნდა იყოს უფრო მსხვილი გეგმების ნაწილი, რომელიც ლოგიკურად აკავშირებს მთლიანი ოპერაციის საბოლოო შედეგებს ოპერაციის ყველა მიზნებთან და ამოცანებთან. გეგმა უნდა იყოს სახელმძღვანელო დასახული ამოცანების შესა-სრულებლად, უკუ-კავშირის მიღების საშუალებებით.“³

საჰაერო თავდაცვის წარმოება თანამედროვე საბრძოლო მოქმედებების ერთ-ერთი ყველაზე რთული კომპონენტია. სირთულე განპირობებულია როგორც ტექნიკური, ისე სხვა ფაქტორებით: შეზღუდული დრო, სივრცითი ფაქტორები, რთული ალგორითმი, რთული რადიოტექნიკური ვითარება, გეოფიზიკური პირობები და სხვა.

შესაბამისად, საჰაერო თავდაცვის დაგეგმვა მოითხოვს მისი ელემენტების მაქსიმალურ დეტალიზაციას, მართვის, დაზვერვის, ცეცხლის სისტემის შექმნის, ურთიერთქმედების, ლოგისტიკის და სხვა საკითხების სრულყოფილად ასახვას. ქვემდგომი შტაბები და მეთაურები, თავის მხრივ, ზემდგომი შტაბების გეგმების კიდევ უფრო მეტ დეტალიზებას ახდენენ.

დაგეგმვის პროცესში შტაბები შეიმუშავებენ სხვადასხვა დანიშნულების, ფორმის და შინაარსის საბრძოლო საბუთებს: ბრძანებებს, განკარგულებებს, ცხრილებს, ანგარიშებს. სტატიაში განხილული იქნება მათი კლასიფიკაცია და მოკლე შინაარსი.

საკვანძო სიტყვები: საჰაერო თავდაცვა, ტაქტიკა, დაგეგმვა, ჯარები, შეიარაღება და ტექნიკა, შტაბი, საბრძოლო მოქმედებები, ოპერაცია, საჰაერო თავდაცვის სექტორი

¹სსიპ-დავით აღმაშენებლის საელობის საქართველოსეროვნული თავდაცვის აკადემიის მოწვეული სპეციალისტი

² Air Force Doctrine Publication 3-01, გვ.3, <https://surl.li/wwufds> (გადამოწმებულია, 21.11.2025)

³ Ibid. გვ.6

The Relevance of Air Defense and the Basis of Organization

Brigadier General Amiran Salukvadze (Ret.)⁴

Abstract

In the present article, the air defense planning process, its stages, the composition of the planning group, principles, activities, and a brief outline of the air defense plan will be discussed. “Properly planned and executed air defense operations constitute an important element of the fire and defense system, which enables the command to achieve the assigned objectives through unified efforts.”

“As with other air operations, air defense is primarily based on effects. This means that air defense operations are planned, developed, and conducted in a way that imposes effects on the functioning of the system or changes it in order to achieve the desired outcomes.

Effective air defense operations must be part of a broader plan that logically connects the final results of the entire operation with all objectives and tasks. The plan must serve as a guide for accomplishing the assigned tasks, with mechanisms for receiving feedback.” Conducting air defense is one of the most complex components of modern combat operations.

The complexity is determined by both technical and other factors: limited time, spatial constraints, complex algorithms, complicated radio-technical conditions, geophysical factors, and more. Accordingly, air defense planning requires maximum detailing of its elements, including command and control, intelligence, fire system development, interoperability, logistics, and other components. Subordinate headquarters and commanders, in turn, further elaborate the plans issued by higher headquarters.

During the planning process, headquarters develop various combat documents of different purposes, forms, and contents: orders, directives, tables, and reports. The article will discuss their classification and provide a brief overview.

Keywords: air defense, tactics, planning, troops, weapons and equipment, headquarters, combat operations, operation, air defense sector

⁴ Invited specialist of Bachelor's Program of LEPL-David Aghmashenebeli National Defence Academy of Georgia

შესავალი

თანამედროვე ომების გამკცდილება მოითხოვს, რომ როგორც საჰაერო თავდაცვის, ისე სხვა სპეციალობის ოფიცრებისთვის, მნიშვნელოვანია საჰაერო თავდაცვის საფუძვლების. კერძოდ, საჰაერო თავდაცვის ამოცანების, ორგანიზების პრინციპების, ეტაპების, საჰაერო თავდაცვის სახეების და საბრძოლო მოქმედებების წარმოების ტაქტიკის ცოდნა.

მეცნიერების განვითარება, ახალი შეიარაღება და ტექნიკა იწვევს საჰაერო თავდაცვის ტაქტიკის ცვლილებებს. საჭიროა თანამედროვე ომების გამკცდილების შესწავლა.

ერთ-ერთი რთული და შრომატევადი ეტაპია საჰაერო თავდაცვის დაგეგმვა, რომელიც მეთაურებისგან და შტაბებისგან მოითხოვს საჰაერო თავდაცვის საფუძვლების და საბრძოლო გამოცდილების ღრმა ცოდნას.

ძირითადი ნაწილი

საჰაერო თავდაცვის დაგეგმვა

საჰაერო თავდაცვის დაგეგმვა არის საჰაერო თავდაცვის ორგანიზების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ეტაპი. ქვეყნის მასშტაბით, საჰაერო თავდაცვის დაგეგმვას ახორციელებს საჰაერო ძალების სარდლობა, ხოლო მთავრობის დონეზე, ან საჰაერო თავდაცვის სექტორში, რომელიც ოპერატიულად ექვემდებარება მიმართულების/ დაჯგუფების სარდალს, სექტორის საჰაერო თავდაცვის მეთაურის მიერ, საჰაერო თავდაცვის ერთიანი გეგმის შესაბამისად.

საჰაერო თავდაცვის დაგეგმვისთვის იქმნება დაგეგმვის ჯგუფი შემდეგი შემადგენლობით:

- საჰაერო თავდაცვის სექტორის შტაბი;
- ჯარების მიმართულების/დაჯგუფების შტაბის წარმომადგენლები.

დაგეგმვის ჯგუფს უშუალოდ ხელმძღვანელობს ქვეყნის მასშტაბით საჰაერო ძალების სარდლობის შტაბის უფროსი, საჰაერო თავდაცვის სექტორში კი - სექტორის

შტაბის უფროსი. საჰაერო თავდაცვის დაგეგმვა ხორციელდება ზემდგომი შტაბების ოპერატიული დირექტივების შესაბამისად.

ოპერაციის ფარგლებში საჰაერო თავდაცვის დაგეგმვის მიზანია საბრძოლო შესაძლებლობების ოპტიმიზაცია. ოპერაციის დაგეგმვა ახდენს ცეცხლის კოორდინაციას, ინტეგრირებას და სინქრონიზაციას.⁵

ოპერაციის, საბრძოლო მოქმედებების დროს საჰაერო თავდაცვის დაგეგმვა ხორციელდება საჰაერო მოწინააღმდეგის სავარაუდო მოქმედებების, საკუთარი ჯარების მოქმედებების სავარაუდო სცენარების შესაბამისად.

საჰაერო თავდაცვა უნდა დაიგეგმოს საბრძოლო მოქმედებების მთელი სავარაუდო ხანგრძლივობის პერიოდით. განსაკუთრებით დეტალურად უნდა დაიგეგმოს საჰაერო მოწინააღმდეგის პირველი მასირებული თავდასხმის მოგერიება. ზემდგომი ეტაპების კორექტირება ხდება არსებული ვითარებიდან და საჰაერო მოწინააღმდეგის სავარაუდო მოქმედებებიდან გამომდინარე.

საჰაერო თავდაცვის დაგეგმვა გულისხმობს საბრძოლო ამოცანის შესრულების თანმიმდევრობის, ვადების, მეთოდების და ხერხების განსაზღვრას, ასევე მართვის, ურთიერთქმედების და უზრუნველყოფის ღონისძიებების შემუშავებას.

საჰაერო თავდაცვის დაგეგმვის შედეგია საბრძოლო საბუთების კომპლექსის შემუშავება, რომლებიც შეიძლება დაიყოს დონეების მიხედვით: სარდლობის, სექტორის და შენაერთების (ნაწილების, ქვედანაყოფების) ოპერატიულ და საბრძოლო საბუთებად.

ძირითადი საბრძოლო საბუთები:

- ქვეყნის ან სექტორის საჰაერო თავდაცვის გეგმა;
- სარდლის/მეთაურის გადაწყვეტილება ოპერაციაზე/საბრძოლო მოქმედებებზე. შედგება რუკისგან და განმარტებითი ბარათისგან. საბუთი ორიენტირებულია საომარ პერიოდზე;
- მორიგე ძალების მოქმედებების გეგმა;
- მართვის და კავშირგაბმულობის ორგანიზების გეგმა;

⁵ Ibid. Air Force Doctrine Publication 3-01, გვ.5

- ურთიერთქმედების ორგანიზების გეგმა;
- დაზვერვის ორგანიზების გეგმა;
- ოპერატიული შენიღბვის ორგანიზების გეგმა;
- რადიოელექტრონული ბრძოლის ორგანიზების გეგმა;
- საინფორმაციო უზრუნველყოფის გეგმა;
- საინჟინრო უზრუნველყოფის გეგმა;
- ქიმიური, რადიაციული და ბიოლოგიური დაცვის გეგმა;
- მორალურ-ფსიქოლოგიური უზრუნველყოფის გეგმა;
- ტექნიკური უზრუნველყოფის გეგმა;
- ლოგისტიკური უზრუნველყოფის გეგმა;
- საჰაერო ძალების/სექტორის მშვიდობიანიდან საომარ პერიოდზე გადასვლის გეგმა.

მოკლედ განვიხილოთ ჩამოთვლილი საბრძოლო საბუთების დანიშნულება და შინაარსი.

საჰაერო თავდაცვის გეგმა შედგება რუკისგან და განმარტებითი ბარათისგან. გეგმა ორიენტირებულია უფრო მშვიდობიან პერიოდზე. შეიძლება დაერქვას საჰაერო თავდაცვის სისტემის შექმნის გეგმაც. პერიოდულად უნდა მოხდეს ამ გეგმის განახლება, საფრთხეების, საჰაერო თავდაცვის განვითარების გეგმის ცვლილებების, ახალი შეიარაღების და ტექნიკის მიღების და სხვა ფაქტორების შესაბამისად.

გეგმის ტექსტუალურ ნაწილში უნდა აისახოს:

- ა) სავარაუდო საჰაერო საფრთხეები. საჰაერო მოწინააღმდეგის შემადგენლობა, შეიარაღება და ტექნიკა, მომზადების დონე, მოქმედების მიმართულებები, მარშრუტები, მეთოდები და ხერხები. შესაძლო ვარიანტები, თავდასხმის ობიექტები, საჰაერო თავდაცვის სისტემის გარღვევის სავარაუდო მონაკვეთები და სხვა;
- ბ) საკუთარი საბრძოლო ამოცანა, სარდლის/მეთაურის საბრძოლო ბრძანებიდან;
- გ) საომარი მოქმედებების დაწყებამდე ჯარების და მნიშვნელოვანი ობიექტების დაფარვის უზრუნველყოფის არგანიზების საკითხები, საბრძოლო მოქმედებების ჩანაფიქრი, საკუთარი საბრძოლო შესაძლებლობები;

დ) დაქვემდებარებული შენაერთების, ნაწილების და ქვედანაყოფების საბრძოლო ამოცანები:

- ✓ მათი შემადგენლობა;
- ✓ ვისთან ურთიერთქმედებაში ასრულებენ საბრძოლო ამოცანას;
- ✓ ამოცანა საომარი მოქმედებების დაწყებამდე და დაწყების შემდეგ;
- ✓ ძირითადი ძალისხმევის მიმართვის რაიონები, მიმართულებები, დასაცავი ობიექტები;
- ✓ საბრძოლო მოქმედებების ვარიანტების მიხედვით, საჰაერო მიზნების განადგურების, რადიოელექტრონული ჩახშობის და დაზვერვის წარმოების წესი;
- ✓ გამანადგურებელი ავიაციის ბრძოლაში ჩაბმის ზღუდეები, მორიგეობის ზონები და დამოუკიდებელი მოქმედებების რაიონები;
- ✓ საცეცხლე ქვედანაყოფებისთვის რადიოლოკაციური და სხვა ტიპის დაზვერვის, სადაზვერვო და საბრძოლო ინფორმაციის გაცემის ზღუდეები;
- ✓ სავარაუდო ამოცანები, რომლებიც შესაძლოა წამოიჭრას;
- ✓ შენაერთების, ნაწილების და ქვედანაყოფების საბრძოლო წყობა, დაგეგმილი გადაჯგუფების წესი;
- ✓ მობილიზაციის გეგმის თანახმად ფორმირებული ნაწილების გამოყენების წესი;
- ✓ საჰაერო ძალების სარდლობის და საჰაერო თავდაცვის სექტორის რეზერვი;

ე) ურთიერთქმედების ორგანიზების ძირითადი საკითხები:

- ✓ ურთიერთქმედების ამოცანები;
- ✓ ურთიერთმოქმედი შენაერთების და ნაწილების შემადგენლობა;
- ✓ პასუხისმგებელი ურთიერთმოქმედებაზე;
- ✓ ორთიერთქმედების ორგანიზებისთვის ოპერატიული ჯგუფების გამოყოფის წესი;

ვ) უზრუნველყოფის ორგანიზება:

- საბრძოლო, ტექნიკური და ლოგისტიკური უზრუნველყოფის მიზნები, ამოცანები, ძალები, საშუალებები და ნორმები;

- უზრუნველყოფის თავისებურებები შენაერთების და ნაწილების განლაგებიდან და საბრძოლო ამოცანიდან გამომდინარე.

ზ) მართვის ორგანიზება:

- ✓ მართვის მიზნები და ამოცანები;
- ✓ მართვის პუნქტების დისლოკაციის ადგილები;
- ✓ ერთ ზონაში გამანადგურებელი ავიაციისა და საჰაერო თავდაცვის ნაწილების მართვის წესი;
- ✓ მართვის ვარიანტები მართვის სისტემაზე ზემოქმედების და დარღვევის პირობებში;
- ✓ მზადყოფნის ვადები;

თ) დარღვეული საბრძოლო მზადყოფნის აღდგენი წესი.

საჰაერო თავდაცვის გეგმის სტრუქტურა, მისი შინაარსი განსაზღვრული უნდა იყოს სახელმძღვანელო საბუთებით. გეგმის გაფორმება, ძირითად თანამდებობის პირებთან შეთანხმება (ხელმოწერით დადასტურება) და მისი დამტკიცება ხდება დადგენილი წესის თანახმად.

სარდლის/მეთაურის გადაწყვეტილების მიღების ალგორითმს და გადაწყვეტილების შინაარსს, შემდგომ სტატიებში განვიხილავთ.

მშვიდობიან პერიოდში საჰაერო თავდაცვის სპეციალურად გამოყოფილი შენაერთები, ნაწილები და ქვედანაყოფები აწარმოებენ საბრძოლო მორიგეობას. საბრძოლო მორიგეობის ორგანიზების და წარმოების საკითხები ასევე შემდგომი სტატიების თემა იქნება. წინამდებარე სტატიაში მოკლედ განვიხილოთ მორიგე ძალების მოქმედების გეგმის შინაარსი.

მორიგე ძალების მოქმედების გეგმა შედგება გრაფიკული და ტექსტუალური ნაწილისგან, გრაფიკული ნაწილი წარმოადგენს რუკას, რომელზეც დეტალურად აისახება პოტენციური მოწინააღმდეგის მოქმედების ვარიანტები, მორიგე ძალების განლაგება და სხვა (ვრცლად აღნიშნული თემის განხილვისას).

ტექსტუალური ნაწილი მოიცავს:

- დასკვნებს მოწინააღმდეგის დაჯგუფების შეფასებიდან და საჭაერო მოწინააღმდეგის საბრძოლო მზადყოფნის მდგომარეობიდან;
- მეზობელი ქვეყნების ავიაციის ფრენების დახასიათებას;
- დაზვერვის და შეტყობინების ორგანიზებას;
- მორიგე ძალების მოქმედებების წესს, სხვადასხვა ვითარებაში;
- საბრძოლო მორიგეობის ყოველმხრივი უზრუნველყოფის საკითხებს.

მართვის და კავშირგაბმულობის გეგმის გრაფიკულ ნაწილში აისახება საჭაერო მოწინააღმდეგის დაჯგუფება და მისი საბრძოლო შესაძლებლობები, საკუთარი ძალების და საშუალებების, ასევე მართვის პუნქტების განლაგება, მართვის და კავშირგაბმულობის სისტემები, ინფორმაციის მიღება/გადაცემის ზღუდეები, მართვის სისტემების შესაძლებლობები, მართვის სქემა და სხვა.

მართვის გეგმის განმარტებით ნაწილში უნდა აისახოს: დასკვნები მოწინააღმდეგის შეფასებიდან მართვის სისტემების ჩახშობის მხრივ, მართვის სისტემების დაცვის ორგანიზება, მართვის პუნქტების გაშლის ადგილები და წესი, მართვის ორგანიზების საკითხები, მუშაობის რეჟიმები, სარეზერვო ძალები, შენიღბვის ღონისძიებები, შეტყობინების ქსელის ორგანიზება და სხვა.

ურთიერთქმედების გაგება ასევე შედგება გრაფიკული ნაწილისგან (რუკა) და განმარტებითი ბარათისგან. რუკაზე აისახება საჭაერო მოწინააღმდეგის დაჯგუფება (სარდლის/მეთაურის გადაწყვეტილების შესაბამისად), საჭაერო თავდაცვის შენაერთების, ნაწილების და ქვედანაყოფების პასუხისმგებლობის საზღვრები, გამყოფი ზოლები, დასაცავი ობიექტები, მართვის პუნქტები, ავიაციის მორიგეობის ზონები, დაზვერვის და ცეცხლის ზონები, ინფორმაციის გადაცემის ზღუდეები, ურთიერთქმედების რაიონები, ზონები, სიმაღლეები და სხვა. ტექსტუალურ ნაწილში უნდა მოიცავდეს შემდეგ ინფორმაციას: ურთიერთქმედების მიზნები და ამოცანები, ურთიერთმოქმედი ძალები, პასუხისმგებელი ურთიერთქმედებაზე, ზონების მიხედვით, ურთიერთქმედების წესები, საბრძოლო მოქმედებების ვარიანტების მიხედვით, უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ზომები, ინფორმაციის გაცვლის წესი,

ცეცხლის და რადიოელექტრონული საშუალებების შეთანხმებული გამოყენების წესი და სხვა.

დაზვერვის გეგმის გრაფიკულ ნაწილზე უნდა აისახოს საჰაერო მოწინააღმდეგის დაჯგუფება და მისი საბრძოლო შესაძლებლობები, მოქმედების შესაძლო მიმართულებები და ვარიანტები, საბრძოლო გამოყენების ზღუდეები, საკუთარი ჯარები და მათი გამყოფი ზოლები, მართვის პუნქტები, დაზვერვის ძალები და საშუალებები, მათი საბრძოლო შესაძლებლობები, დასაცავი ობიექტები და სხვა.

ტექსტუალური ნაწილი უნდა შეიცავდეს: დასკვნებს საჰაერო მოწინააღმდეგის შეფასებიდან, დაზვერვის მიზანს, ამოცანებს, ძალები და საშუალებებს; დაზვერვის ჩანაფიქრი, ძალისხმევის ძირითადი მიმართულებები და ამოცანები; დაზვერვის ორგანიზება დაზვერვის სახეების მიხედვით; დაზვერვის ძალების და საშუალებების მართვის საკითხები; დაზვერვის რეზერვი; უზრუნველყოფის ძირითადი საკითხები და სხვა.

ტაქტიკური (ოპერატიული) შენიღბვის გეგმა შეიმუშავება საბრძოლო უზრუნველყოფის სხვა სახეობებთან ერთობლიობაში. ღონისძიებათა ნაწილი აისახება საბრძოლო უზრუნველყოფის სხვა სახეობების გეგმებში. გეგმის გრაფიკულ ნაწილში აისახება ცრუ საბრძოლო პოზიციები, ძირითადი ძალისხმევის ცრუ მიმართულებები, ცრუ ობიექტები, ცრუ დემოსტრაციული მოქმედებების რაიონები და სხვა. განმარტებითი ბარათი შეიცავს შენიღბვის მიზნებს, ამოცანებს, შენიღბვის ღონისძიებებს, შენიღბვისათვის გამოყოფილ ძალებს და საშუალებებს და სხვა.

უკრაინა რუსეთის ომმა მკვეთრად გამოხატა რადიოელექტრონული ბრძოლის მნიშვნელობა და აქტუალობა. ეს მიმართულება ცალკე ღრმა შესწავლის საგანი უნდა გახდეს. საბრძოლო მოქმედებების დაგეგმვისას რადიოელექტრონული ბრძოლის ელემენტები მაქსიმალურად დეტალურად უნდა დაიგეგმოს.

რადიოელექტრონული ბრძოლის გეგმის გრაფიკულ ნაწილზე აისახება მოწინააღმდეგის საჰაერო თავდასხმის და რადიოელექტრონული ბრძოლის საშუალებები, მათი ტიპები, რაოდენობა, განლაგება, მოქმედების მიმართულებები და საბრძოლო შესაძლებლობების პარამეტრები და სხვა. განმარტებით ბარათი შეიცავს რადიო-

ელექტრონული ბრძოლი მიზნებს, ამოცანებს, ძალისხმევის მიმართულებებს, ობიექტებს, რადიოელექტრონული ჩახშობის და დაცვის პრიორიტეტებს და სხვა.

საინფორმაციო ტექნოლოგიების განვითარებამ დიდი ზეგავლენა იქონია საომარი მოქმედებების წარმოებაზე. სამხედრო მოქმედებების ჰიბრიდული მეთოდების განვითარების პირობებში, სახელმწიფოს, მისი მართვის ორგანოების, საინფორმაციო სისტემების და თავდაცვის ძალების საინფორმაციო უზრუნველყოფა განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იღებს.

დღეს, ბევრი ქვეყნის შეიარაღებული ძალების შემადგენლობაში იქმნება საინფორმაციო ოპერაციების ჯარები. შეიძლება ითქვას, რომ საინფორმაციო უზრუნველყოფა საბრძოლო მოქმედებების სპეციალური უზრუნველყოფის სახეობად ყალიბდება.⁶

საინფორმაციო უზრუნველყოფის გეგმა უნდა ასახავდეს ოპერაციის მიზნების და ამოცანების მისაღწევად საჭირო ღონისძიებებს, დეზინფორმაციის ამოცანებს და ღონისძიებებს, სამიზნე ჯგუფებს, სასურველ შედეგებს, გამოყოფილ ძალებს და საშუალებებს და სხვა.

უკრაინა-რუსეთის ომში დრონების მასობრივმა გამოყენებამ გაართულა საბრძოლო მოქმედებების, განსაკუთრებით საბრძოლო პოზიციებზე მყოფი ქვედანაყოფების ყველა სახის უზრუნველყოფა. გამოყენებამ, იმ პირობებში, როცა ბრძოლის ველზე და მის ზურგში მკვეთრად გართულდა ფარული გადაადგილება, საჭირო გახდა ახალი მიდგომების შემუშავება. საჭირო თავდაცვის შენაერთების, ნაწილების და ქვედანაყოფების ლოგისტიკური, ტექნიკური, საბრძოლო და სპეციალური უზრუნველყოფა, რაკეტების, საბრძოლო მასალების, საწვავის, საკვების მიწოდება, მიწოდების წესი და დეტალურად უნდა დაიგეგმოს.

უზრუნველყოფის გეგმის გრაფიკულ ნაწილზე დატანილი უნდა იქნას საბრძოლო ქვედანაყოფების პოზიციები, უზრუნველყოფის ძალების და საშუალებების განლაგების რაიონები, მიწოდების და ევაკუაციის მარშრუტები, გზები, ჩამოტვირთვის სადგურები, უზრუნველყოფის ბაზები, საცავები, უზრუნველყოფის მართვის

⁶ტოტალური (ყოვლისმომცველი) თავდაცვა, როგორც საქართველოს თავდაცვის და უსაფრთხოების განმსაზღვრელი ფაქტორი, გვ.91, 2023.

პუნქტები, ჰოსპიტალები და სხვა. განმარტებით ბარათში უნდა აისახოს უზრუნველყოფის მიზნები და ამოცანები, ძირითადი ძალიხმევის მიმართულებები, მარაგები, გამოყოფილი/დაწესებული ნორმები, უზრუნველყოფის განხორციელების წესები, უსაფრთხოების და შენიღბვის ღონისძიებები, პოზიციები, მართვის პუნქტები, კავშირის ორგანიზების და სხვა საკითხები.

საბრძოლო მოქმედებებისთვის მომზადების პროცესში ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ეტაპია საჭაერო თავდაცვის ძალების, სექტორის, შენაერთების და ნაწილების მშვიდობიანიდან საომარ პერიოდზე გადაყვანის ეტაპი. შტაბის მიერ მუშავდება შესაბამისი გეგმა, რომელიც საკმაოდ მოცულობითია და ცალკე განსახლიველი თემაა. ქვემოთ განვიხილოთ გეგმის მოკლე შინაარსი.

მშვიდობიანიდან საომარ პერიოდზე გადაყვანის გეგმის განმარტებით ბარათში უნდა აისახოს ძირითადი დებულებები, მზადყოფნის ხარისხები, ჩანაფიქრი, საომარ პერიოდზე გადასვლის წესი, მართვის და ურთიერთქმედების საკითხები, საბრძოლო და სამოხილიზაციო მზადყოფნის შემოწმების წესები და სხვა. გეგმას თან ერთვის სხვადასხვა დანართები. გრაფიკულ ნაწილზე დატანილი უნდა იქნას პასუხისმგებლობის საზღვრები, საბრძოლო წყობა, საკუთარი ძალები და საშუალებები, მართვის პუნქტები, მაკომპლექტებელი გაწვევის პუნქტები, მოძრაობის მარშრუტები, პირადი შემადგენლობის მირების პუნქტები, საბრძოლო შერწყმის რაიონები, გაშლის რაიონები და მარშრუტები, პირადი შემადგენლობის, შეიარაღების და ტექნიკის მონაცემები და სხვა.

დაგეგმვის პროცესი.

ზოგადად, დაგეგმვა არის სარდლის/მეთაურის გადაწყვეტილების დეტალიზაცია. დაგეგმვის პროდუქტია გეგმა. დაგეგმვის პროცესი არის ვითარების შეფასების, მისაღწევი მიზნის ფორმულირებისა და ამ მიზნის მიღწევის ეფექტური გზების განსაზღვრის ხელოვნება. დაგეგმვა ეხმარება მეთაურებს ვითარების სწორად და სრულად შეფასებაში; პრობლემების გადაჭრის გზების შემუშავებაში; მოქმედებების წარმართვაში, კოორდინაციასა და სინქრონიზაციაში; ძალიხმევის პრიორიტეტულობის დადგენაში და მოვლენების წინასწარ პროგნოზირებაში. დაგეგმვა ეხმარება მე-

თაურებს განსაზღვრონ, თუ როგორ გადავიდნენ მიმდინარე მდგომარეობიდან უფრო სასურველ მდგომარეობაში, პოტენციური შესაძლებლობებისა და საფრთხეების იდენტიფიცირებისას.⁷

დაგეგმვა შეიძლება იყოს მკაცრად სტრუქტურირებული, რომელშიც მონაწილეობენ მეთაური, შტაბი, დაქვემდებარებული მეთაურები და სხვა პირები, რომლებიც შეიმუშავებენ სრულად სინქრონიზებულ გეგმას ან ბრძანებას. დაგეგმვა ასევე შეიძლება იყოს ნაკლებად სტრუქტურირებული, რომელშიც მონაწილეობს მეთაური და შერჩეული.⁸

დაგეგმვა არის როგორც მეცნიერება, ასევე ხელოვნება. სამხედრო ოპერაციების მრავალი ასპექტი, როგორიცაა გადაადგილების სიჩქარე, საწვავის მოხმარება და იარაღის ეფექტიანობა, რაოდენობრივად განსაზღვრადია. ისინი დაგეგმვის მეცნიერების ნაწილია. ძალების კომბინაცია, ტაქტიკის არჩევანი და საბრძოლო აქტივობების განლაგება დაგეგმვის ხელოვნებას მიეკუთვნება. შტაბები დაგეგმვის მეცნიერების ცოდნას სწავლებების გზით, დაგეგმვის ხელოვნებას კი გამოცდილების მეშვეობით იძენენ.

დაგეგმვის მეცნიერება მოიცავს ოპერაციების ასპექტებს, რომელთა გაზომვა და ანალიზი შესაძლებელია. ეს ასპექტები მოიცავს როგორც მოკავშირე, ასევე მტრის ჯარების ფიზიკურ შესაძლებლობებს. დაგეგმვის მეცნიერება მოიცავს დროისა და მანძილის ფაქტორების რეალისტურ შეფასებას; იმის გაგებას, თუ რამდენი დრო სჭირდება გარკვეული ქმედებების დაწყებას; დაგეგმვის ამოცანების შესასრულებლად გამოყენებულ ტექნიკასა და პროცედურებს; და ტერმინებსა და გრაფიკას, რომლებიც სამხედრო ოპერაციების ენას ქმნიან. მიუხედავად იმისა, რომ ადვილი არ არის, დაგეგმვის მეცნიერება საკმაოდ მარტივია.⁹

დაგეგმვის მეცნიერების დაუფლება აუცილებელია იმ ფიზიკური და პროცედურული შეზღუდვების გასაგებად, რომელთა პირობებშიც ქვედანაყოფები მოქმედებენ. ეს შეზღუდვები მოიცავს რელიეფის, ამინდის და დროის გავლენას

⁷ Ibid. Air Force Doctrine Publication, გვ.2-1.

⁸ Ibid. გვ.2-1

⁹ Ibid. გვ.2-2

მოკავშირე და მოწინააღმდეგე ძალებზე. თუმცა, რადგან ბრძოლა ინტენსიურად ადამიანური საქმიანობაა, პრობლემების გადაწყვეტა არ შეიძლება ფორმულამდე დაიყვანოს. ამის გაცნობიერება მოითხოვს დაგეგმვის ხელოვნების შესწავლას. დაგეგმვა მოითხოვს დოქტრინების, ქვედანაყოფებისა და რესურსების შემოქმედებით გამოყენებას. დაგეგმვის ხელოვნება გულისხმობს გეგმების შემუშავებას მეთაურის გადაწყვეტილების ფარგლებში.¹⁰

დასკვნა

საჰაერო თავდაცვის დაგეგმვისას მნიშვნელოვანია ზემდგომი მეთაურების და შტაბების ორგანიზატორული საქმიანობა. ორგანიზატორულ საქმიანობაში მოიაზრება ზემდგომი მეთაურების და შტაბების მუშაობა დაქვემდებარებულ შტაბებში შენაერთების, ნაწილების და ქვედანაყოფების საბრძოლო მომზადებების შესასრულებლად ყოველმხრივი მომზადების მიზნით, რაც შემდეგი სტატიის განხილვის საგანი იქნება.

ბიბლიოგრაფია

ტოტალური (ყოვლისმომცველი) თავდაცვა, როგორც საქართველოს თავდაცვის და უსაფრთხოების განმსაზღვრელი ფაქტორი, 2023.

Air Force Doctrine Publication 3-01, გვ.3, <https://surl.li/wwufds> (გადამოწმებულია, 21.11.2025)

ADP 5-0. The Operation Process

¹⁰ ADP 5-0. The Operation Process. გვ.2-2